

Priručnik za moć

Moć je lijepa!

Da prvo ustanovimo jednu stvar – moć nije ni ružna ni sramna. Ako se ne zloupotrebljava. Moć je lijepa, važna i dobra za imati svakome ko želi da ispravi nepravde i napravi promjene u društvu.

Moć se mora tretirati pažljivo i sa mudročću i sa velikim uvidom u ljudsku prirodu. Vidjeli smo šta se dešava kada muškarci sami raspolažu moći. Muškarci ne mogu s tim da se nose! Među imaoćima moći moraju postojati dobri ženski uzori. Jedino na taj način se zloupotreba moći može obuzdati.

Žene stoga moraju preuzeti odgovornost za polovinu moći u svim grupama gdje se donose odluke. Odluka koju su donijeli samo muškarci i nije odluka! Takve odluke bi u zakonu trebalo proglasiti nevažećima.

Uz pomoć moći čovjek može vršiti uticaj i stvarati promjene, ali istovremeno mora biti spreman da preuzme odgovornost za donesene odluke.

Ako ste žena i ako ste spremni da preuzmete veću moć i odgovornost, treba da nastavite da čitate ovaj tekst. Obradovaće vas.

Pažljivo razmislite o tome šta bi više moći podrazumijevalo. Počnite da se navikavate i da jasno pokazujete da ste spremni da zauzmete moćnu poziciju. Ne savijajte se pred moći! Preuzmite je!

Postupite ovako:

- Zamislite sebe u ulozi člana upravnog odbora udruženja, opštinskog savjeta ili o čemu god da se radi.
- Zamislite samu sebe u ulozi predsjednika upravnog odbora!

Naučite pravila igre

Mnogo moći može biti izgubljeno ako se ne poznaje proces donošenja odluka. Kontrapropoziciono glasanje nije lako pratiti ako se nije pažljivo upućeno u to kako se različiti prijedlozi mogu odnositi jedni prema drugima. Dobar način pripreme za takva iznenađenja je organizovanje predsastanaka prije važnih sjednica. Postarajte se da obezbijedite prisustvo jedne žene koja je u tom poslu dugo i koja poznaje sve zapetljane puteve donošenja odluka. Ona može da objasni kako planiranje može da izgleda i šta žene same mogu predložiti.

Važne odluke se lako mogu donijeti na prevrat ako niko nije budan i ako se ne vodi računa da se odluke donesu na

drugi način. Tehnika sastančenja i formalnosti nisu nešto preko čega žene mogu da preskoče.

Vježbajte zasjedanje na sastancima, prvo u sigurnoj grupi, a onda i u većem kontekstu. Postarajte se da kada se biraju predsjednici na sastancima, pri ruci imate imena sposobnih žena.

Tehnika sastančenja nije ni upola tako teška kao što može da izgleda. Opis šare na haljini je daleko komplikovaniji!

Važno je poznavati proces donošanja odluka. U suprotnom sve dobre pripreme mogu biti uzalud.

Postupite ovako:

- Organizujte predsastanke na kojima ćete pažljivo proći kroz sve zamislive situacije.
- Stupite u kontakt sa politički iskusnim ženama od kojih možete da učite.
- Organizujte studijski kružok na temu avanzovane tehnike sastančenja.
- Vježbajte čim vam se pruži prilika.

Svuda polovina žena

Pažljivo analizirajte kako struktura moći izgleda u vašoj opštini ili organizaciji. Gdje se donose najvažnije odluke? Da li tom skupu nedostaje žena? Odgovor na to posljednje pitanje je često da. Postarajte se da lansirate i predložite žene baš za nivo na kom se donose odluke. Sastavite jasnu strategiju za popunjavanje pozicija moći na kojima mora biti žena kao i za nalaženje najuspješnijih načina za lansiranje žena za te poslove. Ko je najprikladniji? Sastavite listu kvalifikacija i iskustava.

Znajte da nijedan muškarac nije rođen za člana upravnog opštinskog odbora. Kao ni nijedna žena. Ali, oboje imeju jednake preduslove da to postanu!

Postupite ovako:

- Saznajte koji su najvažniji nivoi na kojima se donose odluke.
- Proverite da li na njima nedostaje žena.
- Sastavite strategiju za povećanje broja žena u tim grupama.

Dobrovoljno se prijavite za rad u izbornoj komisiji

Jedan od najvažnijih zadataka koji se mogu dobiti je učestvovanje u radu izborne komisije. Izborna komisija je ta koja predlaže ko će zauzeti različite odgovorne pozicije. Zato veći broj žena mora biti član izbornih komisija. Žene članovi izbornih komisija moraju sastaviti zajedničku strategiju za lansiranje žena i za izbor žena u koje će se ulagati. Ovdje je važno pažljivo se pripremiti. Na vrijeme nazovite sve kandidate i pripremite ih. Sastavite listu svih kvalifikacija. Predstavite je izornoj komisiji. Postarajte se da sve žene u izornoj komisiji zahtjevaju riječ i da podrže prijedloge o kojima ste se dogovorili. U svim kontekstima važi da žene jedne druge moraju bolje da podržavaju!

Postupite ovako:

- Prijavite svoje interesovanje za članstvo u izornoj komisiji.
- Postarajte se da u izornoj komisiji bude više žena.
- Zajedno sa drugim ženskim članovima izborne komisije napravite zajedničku strategiju za dovođenje žena na željna mjesta i dogovorite se koje žene želite da izaberete.

Lansiranje ženskih kandidata

Nakon pažljivog i zrelog razmatranja izaberite jednu ili više kandidatkinja u koje želite da ulažete. Izbor mora biti realističan. Vjerovatnoća pobjede mora biti prilično velika. Lansirajte je na vrijeme prije sastanka na kome se donosi odluka o novim članovima ili o izboru predsjedavajućeg. Prije sastanka napravite telefonske razgovore i argumentujte u njenu korist među drugim ženama koje će doći na sastanak. Postarajte se na da sastanku bude najviše žena. Ako je to moguće, pronađite muške saveznike.

Najbolje bi bilo da kandidatkinju rano lansirate u lokalnoj štampi što će samoprozvanom muškarcu otežati da (ponovo) bude izabran. Postarajte se da kandidatkinja nekoliko dana prije izbora objavi dobar debatni članak. Jasno podržite svoje kandidatkinje. Učinite ih vidljivima. Objavljujte pisma čitalaca i kandidatkinje predstavite u pozitivnom svjetlu.

Organizujte odborne obrazovne kurseve za buduće članove. Važno je da svi znaju šta posao podrazumijeva. U posljednje vrijeme je primijećeno da mnogi članovi upravnih odbora ne razumiju baš najbolje ozbiljnost i odgovornost koja je povezana sa tim poslom. Potrebno je mnogo vremena i napornog rada da bi se postao zreo član upravnog odbora. Podrazumijeva se da mi žene moramo preuzeti sopstvenu odgovornost.

Postupite ovako:

- Sastavite listu sa svim zamislivim kandidatkinjama i njihovim kvalifikacijama.
- Uspostavite kontakte sa dobrim novinarkama.
- Napravite lijepe fotografije vaših kandidatkinja za upotrebu prilikom medijskog lansiranja.
- Organizujte novinsku konferenciju za prezentaciju kandidatkinja.

Na vrh listi staviti žene

Kombinovane liste su dobre, ali na njihovom vrhu žene se moraju obreti jednako često kao i muškarci. Lista na kojoj je prvi muškarac na vrhu će sadržati trojku koja se sastoji od dva muškarca i jedne žene. Ova trojka najčešće čini prezidijum tj. forum u kome se pripremaju predmeti, gdje se ustanovljava dnevni red i u kom se donose mnoge odluke, a da nikad ne stignu do upravnog odbora ili savjeta.

Drugi važan razlog za stavljanje žena na vrh je da možda jedino prva na listi zaista i bude izabrana. Ako su na vrhu svih listi stalno muškarci, nikad nećemo dospjeti do pravične raspodjele koliko god da kombinujemo liste. Stavljanje žena na vrh polovine listi je stoga neophodno.

Postupite ovako:

- Predložite pravilo koje podrazumjeva da se po potrebi uvijek prave dvije liste, jedna kojoj je na vrhu žena i jedna kojoj je na vrhu muškarac.
- Postavite zahtjev da partija ili organizacija preuzme odgovornost na centralnom nivou za ravnomjernu raspodjelu listi kojima su na vrhu muškarci, odnosno žene.
- Na vrijeme lansirajte vaše vrhunske kandidatkinje u lokalnim medijima i objavite dobre slike i njihova imena. To svakoga iznenadi jer je neobično!
- Učinite vaše vrhunske kandidatkinje poznatima. Postarajte se da budu vidljive u lokalnim medijima u dužem periodu prije izbora preko debatnih članaka, pisama čitalaca, izjava i sl.

Preuzmite ulogu predsjednika

Posao predsjednika je da npr. vodi sastanke, odlučuje šta će dospjeti na dnevni red i da neke odluke donosi samostalno. Predsjednik ima važnu moć. Polovina te moći pripada ženama. Stoga se uvijek postarajte da se dobro pripremite za izbor predsjednika.

Sastavite listu sa imenima svih žena koje bi mogle biti dobri predsjednici. Sakupite sve žene sa liste na sastanak na kom ćete izložiti strategiju. Postarajte se da se svima sa liste budućih predsjednika daju iscrpne informacije

o tome šta uloga predsjednika podrazumijeva i kako je kandidatkinje najbolje lansirati. Mnogi se pribojavaju uloge predsjednika misleći da je preteška ili da zahtjeva previše vremena.

Naimenujte jednog mentora, jednu već etabliranu predsjednicu. Njen zadatak je da podučava, podržava i podstiče nove predsjednice. Ona će biti ponosna što je pozvana da bude mentor!

Bilo bi dobro da se za pomoć pri lansiranju obratite jednoj dobroj novinarki. Novinari znaju kako lansiranje da učine upečatljivijim. Žene moraju da počnu da se navikavaju da izlaze u javnost i da budu izražajnije. Takođe, mora biti jasno u koje svrhe će one upotrebljavati datu im moć.

Kratki i ponavljajući kursevi na kojima se trenira govorništvo, obraćanje u medijima i umijeće pisanja dobrih članaka su potrebni svima. Pokrenite se i organizujte takav kurs. Žene, i to ne samo buduće predsjednice, će doći sigurno ako ih lično pozovete.

Postupite ovako:

- Sastavite listu sa imenima svih kandidatkinja za mjesto predsjednika i sa njihovim kvalifikacijama.
- Organizujte kurs za predsjednice iz tehnike govorništva, pisanja i medijske strategije.

- Naimenujte mentora za predsjednice.
- Lansirajte kandidatkinje za mjesto predsjednika prema svim pravilima igre.

Osvojite moć u okviru partija

Nekoliko partija je uvidjelo da se na njihovim listama moraju naizmjenično nalaziti muškarci i žene. Međutim, ono što svi nisu razumjeli je da to nije dovoljno za vjerodostojnost partije. Partija koja naizmjenično kombinuje članove svojih listi, ali koju i dalje zastupa muško partijsko vođstvo, koja nastavlja da koristi muški jezik bez ženskih primjera i koja ne razumije da treba da na vidjelo izvuče ono što je interesantno i važno za žene u politici, kod žena neće zadobiti povjerenje. Kulise nisu dovoljne.

Kad je u pitanju podjela moći, partije moraju biti dosljedne u svim strukturama moći, kako u formalnim, tako i u neformalnim. Nije dovoljno oformiti strategijske radne grupe ili grupe za rad na kampanji u kojima su samo muškarci na odgovornim mjestima i u kojima tek poneka žena učestvuje u radu i u diskusijama. Nije dovoljno ni da podjela polova ostane neravnomjerna među ombudsmanima i političkim sekretarima tj. profilima iz pozadine koji na raspologanju imaju mnogo neformalne moći.

Na odgovornim pozicijama na polju reklame, propagande i informacija o političkim partijama su i dan danas najvećim dijelom muškarci. To znači da su muškarci ti koji formiraju sliku o političarima i partijama, te da su muškarci ti koji prave važan izbor političkih poruka koje će se prenijeti javnosti. Važno je da žene osvoje tu centralu moći. Sa ženama u ulozi odgovornih za PR, slika naših partija i političara bi bila drugačija. I zanimljivija.

Pet vladarskih tehnika

Postoji nekoliko metoda koje muškarci često koriste – svjesno ili nesvjesno – da bi osigurali moć nad ženama i ženskom kulturom. Ove metode i tehnike je norveška profesorka Berit Ås podijelila u pet grupa:

1. Pravljenje žena nevidljivim
2. Ismijavanje
3. Uskraćivanje informacija
4. Dvostruko kažnjavanje
5. Nametanje osjećaja krivice i srama

Naučite da prepoznajete šta ove tehnike podrazumijevaju. I naučite koji broj svaka tehnika nosi da bi lako, tokom sastanka, uz pomoć podizanja prstiju, vašim kolegama markirali o kojoj tehnici se radi!

Dalje slijede kratki opisi ovih tehnika:

1. Pravljenje žena nevidljivim

Ovu neverbalnu vladarsku tehniku muškarci primjenjuju kada ne žele saslušati šta žene imaju da kažu, kada počnu da listaju papire, pričaju jedni s drugima ili odlaze u toalet. Mi žene postavljamo drugačija pitanja nego muškarci pošto žene žive u drugačijim uslovima nego muškarci. Oni se ne prepoznaju u stvarima koje žene opisuju i biraju da ne slušaju i da se ne angažuju.

Pravljenje žena nevidljivim je pogubna vladarska tehnika. Osoba koju niko ne vidi i koju niko ne sluša se osjeća poniženo i beznačajno i možda nerado izabere da nastavi da se angažuje oko postizanja promjena.

Postupite ovako:

- Jasno pokažite da ste svjesni primjene ovog metoda i da ga ne prihvatate.
- Zahtjevajte pažnju i da svi slušaju.
- Ako ne razumiju o čemu govorite, možete sljedeći put kada muškarac govori sami na njega primjeniti tehniku pravljenja osobe nevidljivom. Uradite to ekstremno jasno tako da svi razumiju šta ste htjeli da kažete.

2. Ismijavanje

Ovu rafiniranu tehniku lako prepoznamo prilikom pravljenja šala na račun žena. Tehnika se sastoji u umanjivanju žena i njihovog rada. U okviru ove vladarske tehnike prepoznamo širok arsenal tvrdnji koje žene opisuju kao slabije i vrte se oko smiješnih djevojaka i histeričnih ženetina. Primjere je nepotrebno navesti!

Postupite ovako:

- Jasno odbijte da vas se tako tretira.
- Nikada se ne smijte na takve šale. Ni kada se šali na račun neke druge žene. Preuzmite odgovornost jedne za druge.
- Sa velikim iznenađenjem se tom šaljivom muškarcu zagledajte u oči ili markantno zijevnite. Postarajte se da nastane neprijatna tišina. Okrenite se nekoj ženi i pitajte je npr: «Šta on time hoće da kaže, šta misliš?»

3. Uskraćivanje informacija

Uskraćivanje informacija je efektivan način držanja ljudi u neznanju. To se često dešava ženama. U sauni ili na utakmici se muškarci oko mnogo čega dogovore, svjesno ili nesvjesno. Ono što se poslije dešava na sastanku – kada su žene prisutne – je brzo donošenje odluka. Že-

nama ne bude data šansa da prodiskutuju ono oko čega su muškarci već stigli da se dogovore u manjem krugu. Muškarci ne razumiju zašto žene uvijek moraju da prave problem i da odugovlače stvari i zašto nisu «potentnije» kad se radi o donošenju odluka.

Postupite ovako:

- Zahtjevajte iscrpne osnovne informacije za donošenje odluka.
- Zahtjevajte da se na sto iznesu važna pitanja za koje je potrebno više vremena za pripremu.
- Pokušajte pribaviti neophodne informacije drugim putem, preko sopstvene ženske mreže.

4. Dvostruko kažnjavanje

Šta god da uradite, bude naopako! Ovako se u kratkim crtama može opisati ova vladarska tehnika. Žene uvijek pate zbog griže savjesti na sve strane. Uvijek bi trebalo biti negdje drugo nego tamo gdje se trenutno nalazi – na poslu, kod djece, kod muža. Stres koji je time prouzrokovao je neizdrživ. Najgore od svega je osjećaj nedostatnosti. Žene se od strane okoline optužuju – često bez riječi – da su nedostatne kao majke pošto se posvećuju svom poslu i politici, dok se u isto vrijeme smatra da nisu dovoljno angažovane ako izaberu da se posvete domu i

porodici. Ako se odluče za oba plana, i nezadovoljstva će biti na oba plana.

Žene žele da kombinuju porodični i radni život i imaju pravo da odbiju stvari kako na poslu, tako i u kući, a da ih se zbog toga ne kažnjava! Za razliku od žena, muškarci su rijetko izloženi ovoj vrsti dvostrukog kažnjavanja. Za njih se najčešće podrazumijeva da na poslu stvari prihvataju, a da ih kod kuće odbijaju. To je neprihvatljivo i nepravilno. Žene moraju imati isto pravo na porodični i radni život kao i muškarci.

Postupite ovako:

- Budite veoma pažljivi u izboru bračnog druga.
- Budite veoma pažljivi u izboru šefa.
- Zahtjevajte od svog šefa mogućnost da neke stvari možete da odbijete – ili da ih prihvatite – a da posljedica ne bude uobičajena kazna npr. u vidu izostalog unapređenja.
- Izračunajte koliko je vremena potrebno za kućne poslove i onda se sa suprugom dogovorite o ravnomjernoj raspodjeli.

5. Nametanje osjećaja krivice i srama

Ovu vladarsku tehniku je najteže shvatiti od svih. Žena koja je izložena poniženju ili napadu neke vrste snosi sama krivicu za to što se desilo. Kaže se da treba samu sebe da krivi što je takva kakva je ili zato što se tako ponaša. Maltene je sama to tražila! Ovakva mišljenja mogu ženi dati osjećaj da je to pravo stanje stvari. «Sa mnom nešto nije u redu». «Sama sam kriva», misli ona i na sebe preuzima krivicu za to što se desilo bez obzira na to da li je to na mjestu ili nije.

Ovdje je bitno brzo napraviti analizu stvarnih činjenica u vezi sa događajem i time otkriti da ne postoji razlog za preuzimanje krivice.

Postupite ovako:

- Uz pomoć pametnog prijatelja analizirajte šta se desilo.
- Sa sebe brzo otesite osjećaj krivice tako što ćete pokušati da stvari jasno sagledate.
- Suočite se sa onima koji su vas optericali krivicom. Pokažite šta se zapravo desilo.
- Branite druge žene koje su bile iznožene nametanju osjećaja krivice i srama.

Kako da steknemo stvarni uticaj i sopstvenu moć!

Žene sada osvajaju sopstvenu moć.

Kada se žene približe pravoj moći, ta moć ima čudan običaj da se premjesti negdje drugdje. Mi ćemo saznati gdje!

Postoji mnogo zamki u koje se može upasti na putu ka većoj i pravičnijoj moći za žene. U ovom priručniku za moć identifikovaćemo te zamke i vidjećemo kako ih moćemo izbjeći i ukloniti.

«S-žene» su socijaldemokratski opredijeljene feministkinje koje ne odvajaju klasnu borbu od borbe za jednakost između polova. Naš savez organizuje žene u cijeloj Švedskoj. Skupa se borimo za povećanu jednakost u društvu – i u sopstvenoj partiji.

Ženski socijaldemokratski savez Švedske
Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund
Poštanska adresa: Box 704 58, 107 26 Stockholm
Ulična adresa: Sveavägen 68
Telefon: 08-700 26 00, www.s-kvinnor.se